

УДК 364-787.522:355.1-057.36-056.26]:316.62](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.5>

Алла ВОЙТОВСЬКА

доктор філософії з соціальної роботи, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська обл., Україна, 20300

ORCID: 0000-0003-4960-6348

Віолетта ДУБОСАРУ

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, викладач-стажист кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська обл., Україна, 20300

ORCID: 0009-0003-3383-7667

Бібліографічний опис статті: Войтовська, А. Дубосару, В. (2025). Роль інклюзивної проєктної діяльності та волонтерства в реінтеграції військовослужбовців до цивільного життя. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 32–36. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.5>

РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВОЛОНТЕРСТВА В РЕІНТЕГРАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

У статті висвітлено важливість повернення військовослужбовців до життя в суспільстві через реалізацію інклюзивних проєктів. Метою дослідження є проаналізувати роль інклюзивних проєктів в реінтеграції військовослужбовців. Описано проблеми з якими стикаються військовослужбовці у житті в суспільстві.

Інклюзивні проєктні заходи спеціально розроблені для того, щоб усі учасники, включно з ветеранами, відчували себе бажаними, цінними та підготовленими для досягнення успіху в новому середовищі. Ці ініціативи є гнучкими і задовольняють індивідуальні потреби ветеранів, беручи до уваги їхнє різноманітне походження, досвід і проблеми.

Проаналізовано види інклюзивних заходів, які допомагають ветеранам у реінтеграції: професійне навчання та програми розвитку кар'єри, підтримка психічного здоров'я та консультування за принципом «рівний-рівному», залучення громади та соціальна інтеграція, програми лідерства та наставництва.

Підкреслено, що інклюзивні громадські заходи – від спортивних ліг і художніх виставок до культурних фестивалів і сімейних виїздів – дають ветеранам можливість познайомитися з новими людьми, налагодити стосунки та взяти участь у громадському та соціальному житті своїх громад.

Інклюзивна проєктна діяльність відіграє важливу роль у процесі реінтеграції військовослужбовців до цивільного життя. Така діяльність спрямована на подолання фізичних, психологічних, соціальних і економічних бар'єрів, з якими стикаються ветерани.

Інклюзивна проєктна діяльність не лише допомагає ветеранам долати виклики, але й сприяє їхній інтеграції в суспільство, зміцнюючи зв'язок між ними та цивільним населенням. Це шлях до гармонійного співіснування, який базується на співпраці, підтримці та розумінні.

Ключові слова: військовослужбовці, життя, суспільство, реінтеграція, проєкти, інклюзія, волонтерство.

Alla VOITOVSKA

PhD, Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2 Sadova str., Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300

ORCID: 0000-0003-4960-6348

Violetta DUBOSARU

Graduate Student at the third (educational and scientific) level of higher education, Teacher-Intern at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2 Sadova str., Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300

ORCID: 0009-0003-3383-7667

To cite this article: Voitovska, A., Dubosaru, V. (2025). Rol inkliuzyvnoi proiektnoi diialnosti ta volonterstva v reintehratsii viiskovoslužbovtiv do tsyvilnoho zhyttia. [The role of inclusive project activities and volunteering in the reintegration of military personnel into civilian life]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 32–36. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.5>

THE ROLE OF INCLUSIVE PROJECT ACTIVITIES AND VOLUNTEERING IN THE REINTEGRATION OF MILITARY PERSONNEL INTO CIVILIAN LIFE

The article highlights the importance of returning servicemen to life in society through the implementation of inclusive projects. The aim of the study is to analyze the role of inclusive projects in the reintegration of servicemen. The problems that servicemen face in life in society are described.

Inclusive project activities are specifically designed to ensure that all participants, including veterans, feel welcome, valued, and prepared to succeed in their new environment. These initiatives are flexible and meet the individual needs of veterans, taking into account their diverse backgrounds, experiences, and challenges.

The types of inclusive activities that help veterans reintegration are analyzed: vocational training and career development programs, mental health support and peer counseling, community engagement and social integration, leadership and mentoring programs.

It is emphasized that inclusive community events – from sports leagues and art exhibitions to cultural festivals and family outings – give veterans the opportunity to meet new people, build relationships and participate in the public and social life of their communities.

Inclusive project activities play an important role in the process of reintegration of military personnel into civilian life. Such activities are aimed at overcoming the physical, psychological, social and economic barriers that veterans face.

Inclusive project activities not only help veterans overcome challenges, but also promote their integration into society, strengthening the connection between them and the civilian population. This is a path to harmonious coexistence, based on cooperation, support and understanding.

Key words: military personnel, life, society, reintegration, projects, inclusion, volunteering.

Актуальність проблеми. Перехід від військового до цивільного життя є одним з найбільш значущих і складних викликів, з якими стикаються ветерани. Після років ретельної підготовки, дисципліни та структурованого розпорядку дня, адаптація до цивільної робочої сили, соціальної динаміки та повсякденного цивільного життя може бути складною. Одним із найефективніших способів полегшити цей перехід є інклюзивні проєктні заходи – ініціативи, які надають ветеранам можливість здобути нові навички, налагодити соціальні зв'язки та брати повноцінну участь у житті своїх громад. Ці заходи пропонують не лише практичні рішення, але й сприяють формуванню почуття приналежності, допомагаючи ветеранам відновити свою ідентичність і знайти своє призначення після служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З початком бойових дій в Україні, вітчизняні науковці почала активно досліджувати тему реінтеграції військовослужбовців та проблем з якими вони зустрічаються, зокрема Бридніков Ю., Троцький Р., Мозговий В., Коленіченко Т., Левицька Н. та інші.

Дослідники І. В. Шапошникова та В. М. Катрич проаналізували світовий досвід технологій соціальної роботи ветеранами з інвалідністю

та перспективи його реалізації в Україні. Вони розглянули сучасні технологічні рішення для поліпшення якості життя військовослужбовців, які зазнали травм чи інвалідності, та можливості їхньої адаптації в Україні.

Мета дослідження. Проаналізувати роль інклюзивних проєктів в реінтеграції військовослужбовців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реінтеграція військовослужбовців в цивільне життя часто є багатовимірною боротьбою. Військова служба, надаючи ветеранам безцінні навички, може також залишити у них відчуття відірваності від цивільного світу. Серед поширених викликів під час цього переходу – такі:

– переклад навичок. Військовослужбовці часто стикаються з труднощами при перенесенні свого військового досвіду на цивільні ролі. Технічні навички, яких вони набувають на службі, можуть безпосередньо не відповідати вимогам ринку праці, що призводить до розчарування і неповної зайнятості;

– проблеми психічного здоров'я. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія і тривога не є рідкістю серед ветеранів. Ці проблеми з психічним здоров'ям можуть зробити соціальну реінтеграцію та пошук змістовної роботи особливо складним;

– втрата ідентичності та мети. Перехід від високоструктурованого середовища, де люди є частиною великої місії, до цивільного життя з його більш гнучким та індивідуалістичним характером, може призвести до кризи ідентичності для багатьох ветеранів. Вони можуть намагатися переосмислити себе поза межами своєї військової ролі (Кравченко, 2023; Оржель, 2022).

Інклюзивні проєктні заходи можуть вирішити ці проблеми, пропонуючи сприятливий простір, навчальні програми та можливості для розвитку, які ставлять на перше місце унікальні навички та досвід ветеранів, а також допомагають їм адаптуватися до нових умов.

Інклюзивні проєктні заходи спеціально розроблені для того, щоб усі учасники, включно з ветеранами, відчували себе бажаними, цінними та підготовленими для досягнення успіху в новому середовищі. Ці ініціативи є гнучкими і задовольняють індивідуальні потреби ветеранів, беручи до уваги їхнє різноманітне походження, досвід і проблеми. Дослідники (Бриндіков, 2019; Грищенко, 2023; Кохан, 2024) виокремлюють види інклюзивних заходів, які допомагають ветеранам у реінтеграції:

1. Професійне навчання та програми розвитку кар'єри. Однією з найважливіших перешкод, з якою стикаються ветерани, є трансформація їхнього військового досвіду в навички роботи в цивільному секторі. Інклюзивні програми професійної підготовки допомагають подолати цей розрив, пропонуючи цільову освіту та професійний розвиток. Ці програми можуть мати різні форми: навчання навичкам, програми, які навчають ветеранів новим технічним навичкам у затребуваних галузях, таких як охорона здоров'я, інформаційні технології, виробництво або відновлювана енергетика, можуть значно підвищити їхню здатність до працевлаштування; сертифікація та ліцензування, багато ветеранів вже можуть мати практичний досвід, який можна перетворити на сертифікати для роботи в цивільному секторі; працевлаштування та стажування, послуги з працевлаштування, спеціально орієнтовані на ветеранів, надають їм безцінні можливості застосувати свої нещодавно набуті навички у сприятливому, дружньому до ветеранів середовищі; інклюзивні професійні програми зосереджені не лише на розвитку навичок, а й на тому, щоб ветерани почувалися впевнено та

компетентно у застосуванні цих навичок. Такі програми часто включають наставництво та консультування, щоб допомогти ветеранам зорієнтуватися в їхньому переході до цивільної робочої сили.

2. Підтримка психічного здоров'я та консультування за принципом «рівний-рівному». Багато ветеранів борються з проблемами психічного здоров'я, такими як ПТСР, тривога і депресія після служби. Інклюзивні проєкти, спрямовані на підтримку психічного здоров'я, можуть суттєво допомогти їм впоратися з цими проблемами.

Ветерани часто отримують користь від спілкування з іншими людьми, які мали подібний досвід. Групи підтримки «рівний-рівному» є важливим компонентом реінтеграції, оскільки вони створюють середовище спільного розуміння та емпатії. Ці групи також можуть допомогти ветеранам навчитися стратегіям подолання проблем психічного здоров'я та зменшити відчуття ізоляції.

Ветерани можуть скористатися послугами фахівців з психічного здоров'я, які мають досвід роботи з проблемами, характерними для військової служби. Програми, що пропонують індивідуальне консультування, можуть допомогти ветеранам подолати травму, пристосуватися до цивільного життя і розвинути більш здорові механізми подолання труднощів (Семигіна, 2023).

Комплексні оздоровчі ініціативи, такі як йога, медитація та фізична підготовка, можуть покращити психічне здоров'я ветеранів, зменшити стрес і сприяти кращому почуттю благополуччя. Ці заходи допомагають їм відновити зв'язок зі своїм тілом і громадою у сприятливому, інклюзивному середовищі.

Послуги з охорони психічного здоров'я, інтегровані в інклюзивні проєктні заходи, зменшують стигму, допомагаючи ветеранам шукати необхідну підтримку, не боячись осуду чи дискримінації.

3. Залучення громади та соціальна інтеграція. Реінтеграція в цивільне життя – це не лише пошук роботи, а й знаходження свого місця в суспільстві. Інклюзивна громадська діяльність дає ветеранам можливість відновити зв'язок із широким загалом у значущий спосіб.

Багато ветеранів знаходять задоволення в тому, щоб допомагати своїм громадам. Волон-

терські програми, розроблені з урахуванням потреб ветеранів, можуть запропонувати їм можливість поділитися своїм досвідом, наприклад, у ліквідації наслідків стихійних лих, наставництві молоді або роботі над простами з розбудови громад. Ці ініціативи допомагають ветеранам відновити почуття цілеспрямованості та соціального зв'язку.

Інклюзивні громадські заходи – від спортивних ліг і художніх виставок до культурних фестивалів і сімейних виїздів – дають ветеранам можливість познайомитися з новими людьми, налагодити стосунки та взяти участь у громадському та соціальному житті своїх громад. Ці заходи руйнують бар'єри і сприяють інтеграції, сприяючи розумінню і співпереживанню між ветеранами і цивільним населенням (Татаркін, 2024).

Побудова міцних, підтримуючих стосунків є життєво важливою для будь-якого процесу реінтеграції. Інклюзивні проекти надають ветеранам платформу для спілкування з цивільними та іншими ветеранами, створюючи довгострокові дружні стосунки та структури соціальної підтримки.

Така громадська діяльність допомагає боротися з ізоляцією, посилює соціальну згуртованість і, зрештою, будує більш інклюзивне суспільство, де ветерани відчують, що їх цінують і розуміють.

4. Програми лідерства та наставництва. Ветерани часто мають природні лідерські здібності, відточені роками військової служби. Надання їм можливості розвивати ці навички в цивільному контексті може значно покращити їхню реінтеграцію.

Програми наставництва, в яких ветерани працюють у парі з цивільними наставниками –

або навіть з молодшими ветеранами – допомагають їм ефективніше орієнтуватися в перехідному періоді. Ці програми надають практичні поради та емоційну підтримку, коли ветерани вчаться застосовувати свої лідерські якості та навички роботи в команді в нових умовах.

Інклюзивні лідерські програми, які зосереджені на розвитку таких навичок, як комунікація, вирішення конфліктів та прийняття рішень, можуть допомогти ветеранам взяти на себе лідерські ролі в цивільних організаціях або в своїх громадах. Ці програми допомагають ветеранам набути впевненості в собі, відточити свої лідерські якості та прокласти шлях до кар'єрного зростання. Дозволяючи ветеранам наставляти інших або брати на себе лідерські ролі, ці заходи приносять користь не лише самим ветеранам, але й ширшій громаді, сприяючи розвитку духу служіння та співпраці (Тимочко, 2024).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Інклюзивна проектна діяльність відіграє важливу роль у процесі реінтеграції військовослужбовців до цивільного життя. Така діяльність спрямована на подолання фізичних, психологічних, соціальних і економічних бар'єрів, з якими стикаються ветерани.

Інклюзивна проектна діяльність не лише допомагає ветеранам долати виклики, але й сприяє їхній інтеграції в суспільство, зміцнюючи зв'язок між ними та цивільним населенням. Це шлях до гармонійного співіснування, який базується на співпраці, підтримці та розумінні.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективою для подальших досліджень є вивчення зарубіжного досвіду інклюзивної проектної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басманова А., Грищенко І. Реінтеграція ветеранів і учасників бойових дій та членів їх сімей в цивільне життя на рівні територіальних громад. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation» (Піза, Італія, 27 жовтня 2023 р.). Pisa, Italia : SCIENTIA6 2023. С.35– 37.
2. Бриндіков Ю.Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців – учасників бойових дій в системі соціальних служб : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Тернопіль, 2019. 39 с.
3. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.
4. Кохан В.П. Шляхи професійної адаптації ветеранів війни. Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни: збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами I-го круглого столу (Харків, 31 травня 2024 р.). Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2024. С. 22–26.
5. Кравченко О. О., Швець В. В., Мельник Л. О. Роль ветеранських організацій у реінтеграції та психологічній реабілітації ветеранів з інвалідністю в умовах військового та повоєнного часу. *Психологічний журнал*. 2023. Вип. 11. С. 37–44.

6. Оржель О. Соціальна місія університету під час воєнного часу в суспільстві знань. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 2022, 13. С. 26–36.
7. Охорона ментального здоров'я та медико-психологічна реабілітація військовослужбовців в умовах гібридної війни : монографія / за загальною редакцією В. І. Цимбалюка. Київ, 2020. 307 с.
8. Столяр О., Семигіна Т. Лінія розмежування: перейти чи залишитися (інтеграція ветеранського досвіду у соціальну роботу в Україні). *Матеріали I Міжнародної наукової конференції «Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки»* (Полтава, 23 червня 2023 р.). Полтава : МЦНД, 2023. С. 86–88.
9. Татаркін К. Теоретичні засади інституалізації ветеранського руху: особливості міждисциплінарного дискурсу. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Серія : Політологія. Соціологія. Право. 2024. № 2(62). С. 49–54.
10. Тимочко І., Кіцак Т.. Державна політика у сфері соціально-психологічної адаптації учасників бойових дій в Україні. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 7. С. 125–132.

REFERENCES:

1. Basmanova, A., & Hryshchenko, I. (2023). Reintegration of veterans and combatants and their family members into civilian life at the level of territorial communities [Reintehratsiya veteraniv i uchasnkyiv boyovykh diy ta chleniv yikh simey v tsyvil'ne zhyttya na rivni terytorial'nykh hromad]. Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation – Proceedings of IVth International scientific-practical conference (pp.35–37). SCIENTIA [in Ukrainian].
2. Bryndikov, Yu.L. (2019). Teoriia ta praktyka rehabilitatsii viiskovosluzhbovtiv – uchasnkyiv boiovykh dii v systemi sotsialnykh sluzhb : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.05. Ternopil [in Ukrainian].
3. Vyshcha osvita v Ukraini: zminy cherez viinu: analitychnyi zvit. (2023). Ye. Nikolaiev, H. Rii, I. Shemelynets. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka [in Ukrainian].
4. Kokhan, V.P. (2024). Shlyakhy profesiynoyi adaptatsiyi veteraniv viyny [Ways of professional adaptation of war veterans]. Legal provision of professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans – Proceedings of the round table (pp.22–26). National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
5. Kravchenko, O. (2024). Diyalnist tsentru veteranskoho rozvytku v umovakh zakladu vyshchoyi osvity [Activities of the veteran development center in the conditions of a higher education institution]. *Social work and social education*, 1 (12), 81–88 [in Ukrainian].
6. Orzhel, O. (2022). Sotsialna misiia universytetu pid chas voiennoho chasu v suspilstvi znan. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Universytety i liderstvo», 13. S. 26–36 [in Ukrainian].
7. Okhorona mentalnoho zdorov'ia ta medyko-psykholohichna rehabilitatsiia viiskovosluzhbovtiv v umovakh hibrydnoi viiny (2020): monohrafiia / za zahalnoi redaktsiieiu V. I. Tsymbaliuka. Kyiv [in Ukrainian].
8. Stolaryk, O., & Semigina, T. (2023). Liniya rozmezhuvannya: pereyty chy zalyshytysya (intehratsiya veterans'koho dosvidu u sotsial'nu robotu v Ukrayini) [Line of demarcation: to cross or stay (integration of veteran experience in social work in Ukraine)]. The Theory of Modernization in the Context of Modern World Science – Proceedings of the International scientific conference (pp.86– 88). MCND [in Ukrainian].
9. Tatarkin, K. (2024). Teoretychni zasady instytualizatsiyi veterans'koho rukhu: osoblyvosti mizhdystyplinarnoho dyskursu [Theoretical foundations of the institutionalization of the veteran movement: peculiarities of interdisciplinary discourse]. *Visnyk NTUU KPI. Serii: Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo*, 2 (62), 49–54 [in Ukrainian].
10. Tymochko, I., & Kitsak, T. (2024). Derzhavna polityka u sferi sotsial'no-psykholohichnoyi adaptatsiyi uchasnkyiv boyovykh diy v Ukrayini [State policy in the sphere of social and psychological adaptation of combatants in Ukraine]. *Public administration: concepts, paradigm, development, improvement*, 7, 125–132 [in Ukrainian].